

5. Иоффе О. С. Обязательственное право. – М.: «Юрид. лит.», 1975. – 872 с.

6. Рабінович А. Юридично значимі послуги: загальнотеоретичне поняття, класифікація // Право України. – 2010. – № 8. – С. 142-146.

7. Резнікова В.В. Теоретичні проблеми регулювання посередництва у сфері господарювання України Спеціальність: 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. – Київ, 2011. – 30 с.

8. Санникова Л.В. Обязательства об оказании услуг в российском гражданском праве: автореф. дис. ... док. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Л.В. Санникова. – М., 2007. – 42 с.

9. Сибіга О.М. Договір комісії за цивільним кодексом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / О.М. Сибіга; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2009. – 22 с.

10. Степанов Д. Услуги как объект гражданских прав // Российская юстиция, 2000. – №2. – С. 16-18.

11. Телестакова А. А. Система договорів про надання послуг в цивільному праві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право ; міжнародне приватне право» / Армені Абриківна Телестакова. – К., 2008. – 25 с.

12. Шешенин Е. Д. Общие проблемы обязательств по оказанию услуг / Е. Д. Шешенин // Антология уральской цивилистики. – М., 2001. – С. 45-64.

УДК 34(477)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Клочко В. О.,

здобувач

Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: Досліджено поняття інформаційної безпеки як складової національної безпеки України. Визначено пріоритетні напрямки забезпечення інформаційної безпеки держави.

Ключові слова: безпека, національна безпека, система національної безпеки, інформаційна безпека.

Аннотация: Исследовано понятие информационной безопасности как составляющей национальной безопасности Украины. Определены приоритетные направления обеспечения информационной безопасности государства.

Ключевые слова: безопасность, национальная безопасность, система национальной безопасности, информационная безопасность.

Annotation: The concept of informative safety is investigational as to making national safety of Ukraine. Priority directions of providing of informative safety of Ukraine are certain.

Key words: security, national security, system of national security, information security.

Проблема національної безпеки України має кардинально важливе значення в контексті загального розвитку країни та її інтеграції до євроатлантичних структур і світового співтовариства. Фактичне геополітичне становище держави дозволяє констатувати неадекватність реального і бажаного стану України у світі, відсутність дійових стратегій, які б спрямували країну до стабільності та процвітання. Це зумовлює зосередження пильної уваги до проблем забезпечення національної безпеки держави, яка поєднує питання розвитку окремих складових системи національної безпеки з необхідністю забезпечення життєво важливих національних інтересів.

Інформаційна безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки України. Становлення інформаційної цивілізації потребує докорінної зміни ставлення не лише до формування інформаційної політики, а в її межах політики інформаційної безпеки, що містить вивчення та опанування теоретичних підвалин даних процесів.

Відтак, важливого значення у процесі становлення інформаційного суспільства в Україні набувають питання формування національно орієнтованої інформаційної політики з урахуванням

кращих європейських взірців у цій сфері. Вищезазначене свідчить про актуальність та необхідність дослідження адміністративно-правових засад забезпечення інформаційної безпеки України на сучасному етапі.

Метою статті є визначення особливостей забезпечення інформаційної безпеки як складової національної безпеки України, визначення пріоритетних напрямків забезпечення інформаційної безпеки держави.

Зміст поняття «інформаційна безпека» розкривається у практичній діяльності, наукових дослідженнях, а також нормативно-правових документах. Так, у ст. 17 Конституції України закріплено, що захист суверенітету та територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1].

Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає інформаційну безпеку важливою змістовною складовою національної безпеки: «національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах

правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки...» [2].

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку нашої держави основними, реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві в інформаційній сфері, як справедливо наголошується в Законі, є:

1) прояви обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації;

2) поширення засобами масової інформації культури насильства, жорстокості, порнографії;

3) комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм;

4) розголошення інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом, таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів суспільства і держави;

5) намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації [2].

За сучасних умов інформаційна складова набуває дедалі більшої ваги і стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Інформаційні простір, ресурси, інфраструктура та технології значною мірою впливають на рівень і темпи соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку.

Одним із головних пріоритетів України, як зазначається в Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» – «є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя» [3].

Слід підкреслити, що за умов глобальної інтеграції та жорсткої конкуренції головною ареною зіткнень і боротьби різновекторних національних інтересів держав є інформаційний простір. Сучасні інформаційні технології дають змогу державам реалізувати власні інтереси без застосування воєнної сили, послабити або завдати значної шкоди безпеці конкурентної держави, яка не має дієвої системи захисту від негативних інформаційних впливів.

Стратегічні засади діяльності органів державної влади, а також інститутів громадянського суспільства у забезпеченні інформаційної безпеки, формуванні і реалізації державної інформаційної політики запроваджені у Доктрині інформаційної безпеки України. Ціннісну характеристику Доктрини становить визначення інформаційної безпеки, а саме те, що вона є невід'ємною складовою кожної зі сфер національної безпеки і водночас важливою самостійною сферою забезпечення національної безпеки. Саме тому розвиток України як суверенної, демократичної, правової та економічно стабільної

держави можливий тільки за умови забезпечення належного рівня її інформаційної безпеки [4].

Зазначимо, що у Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» здійснено спробу визначити сутність інформаційної безпеки. Відповідно до Закону інформаційна безпека є невід'ємною частиною політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об'єктами інформаційної безпеки є інформаційні ресурси, канали інформаційного обміну і телекомунікації, механізми забезпечення функціонування телекомунікаційних систем і мереж та інші елементи інформаційної інфраструктури країни. Результатом виконання Програми буде комплект нормативних документів з усіх аспектів використання засобів обчислювальної техніки для оброблення та зберігання інформації обмеженого доступу; комплекс державних стандартів із документування, супроводження, використання, сертифікаційних випробувань програмних засобів захисту інформації; банк засобів діагностики, локалізації і профілактики вірусів, нові технології захисту інформації з використанням спектральних методів, високонадійні криптографічні методи захисту інформації тощо [5].

У проекті Закону «Про інформаційний суверенітет і інформаційну безпеку України», який так і не було прийнято, ідея забезпечення інформаційної безпеки проходить конвою через весь текст законопроекту. У ст.3 проекту зазначено, що «інформаційна безпека України – це захищеність життєво важливих інтересів суспільства, держави та особи, за якої виключається заповідання їм шкоди через неповноту, невчасність і недостовірність інформації, через негативні наслідки функціонування інформаційних технологій або внаслідок поширення інформації, забороненої чи обмеженої для поширення законами України [6].

Крім цього, у науковій літературі також поки що бракує єдиного консолідованого погляду на зміст поняття «інформаційна безпека». Так, Б.А. Кормич зазначає, що інформаційна безпека – це стан захищеності встановлених законодавством норм та параметрів інформаційних процесів та відносин, що забезпечує необхідні умови існування держави, людини та суспільства як суб'єктів цих процесів та відносин [7, с. 109].

Цікавою є думка Р.А. Калужного, який вважає, що інформаційна безпека – це вид суспільних інформаційних правовідносин щодо створення, підтримки, охорони та захисту бажаних для людини, суспільства і держави безпечних умов життєдіяльності; суспільних правовідносин, пов'язаних із створенням, розповсюдженням, зберіганням та використанням інформації [8].

Зазначимо, що Н.Р. Нижник, Г.П. Ситник, В.Т. Білоус поняття інформаційної безпеки визначають виходячи з найімовірніших загроз національній безпеці України в життєво важливих сферах діяльності. Зокрема, під інформаційною безпекою, науковці розуміють стан правових норм і відповідних їм інститутів безпеки, які гарантують постійну наявність даних для прийняття стратегічних рішень та захист інформаційних ресурсів країни. Таким чином, поняття інформаційної безпеки

України ототожнюється лише з інформаційною безпекою держави [9, с. 54].

З іншого боку, О.Л. Морозов зводить поняття до того, що інформаційна безпека держави є таким станом інститутів держави і суспільства, за якого забезпечується надійний захист національних інтересів країни і її громадян в інформаційній сфері [10].

Слід погодитися з позицією В.А. Ліпкана, що інформаційна безпека – це складова національної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками державними і недержавними інституціями, окремими громадянами, за якого забезпечується інформаційний суверенітет України; вдосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери, впровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією, зловживання службовим становищем, іншими явищами, які загрожують національній безпеці України; неухильне дотримання конституційного права громадян на свободу слова, доступу до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльність засобів масової інформації, дискримінації в інформаційній сфері і переслідування журналістів за політичні позиції; вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України [11, с. 204].

Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що інформаційна безпека є не тільки органічною складовою національної безпеки, а й важливою сферою її забезпечення. Інформаційна безпека є одним із найважливіших понять у науці і різних сферах людської діяльності. Сутність і комплексність цього поняття виявляється характером сучасного інформаційного суспільства. Аналіз різних підходів до визначення змісту поняття «інформаційна безпека» надає можливість зауважити про недоцільність суворого обрання тієї чи іншої позиції.

Недосконалість правового регулювання суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки призводить до серйозних негативних наслідків, які ускладнюють підтримання необхідного балансу інтересів особи, суспільства та держави, формування

конкурентоспроможних місцевих інформаційних агентств і засобів масової інформації. Безперечним на сьогодні є удосконалення нормативно-правової бази забезпечення інформаційної безпеки України, яке б відповідало не лише міжнародним стандартам, а передусім українським національним інтересам в інформаційній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 року №537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – №12. – Ст.102.
4. Про Доктрину інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 08 липня 2009 року № 514/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>
5. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 07 липня 2011 року № 3610-VI // Відомості Верховної Ради – 2012. – № 7. – Ст. 53.
6. Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України: Проект Закону № 1207-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1207&skl=4
7. Кормич Б.А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 / Одес. націон. юрид. акад. – О., 2004. – 427 с.
8. Калюжний Р.А., Цимбалюк В.С. Координація діяльності органів влади у боротьбі з організованою кіберзлочинністю // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2002. – №6. – С. 105–111.
9. Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): навч. посіб. / За заг. ред. П.В. Мельника, Н.Р. Нижник. – Ірпінь, 2000. – 304 с.
10. Морозов О.Л. Інформаційна безпека в умовах сучасного стану і перспектив розвитку державності/ О.Л. Морозов // Віче – 2007. – №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/598/>
11. Ліпкан В.А. Національна безпека: [Текст] : навч. посіб. / В.А. Ліпкан – К., 2009. – 576 с.